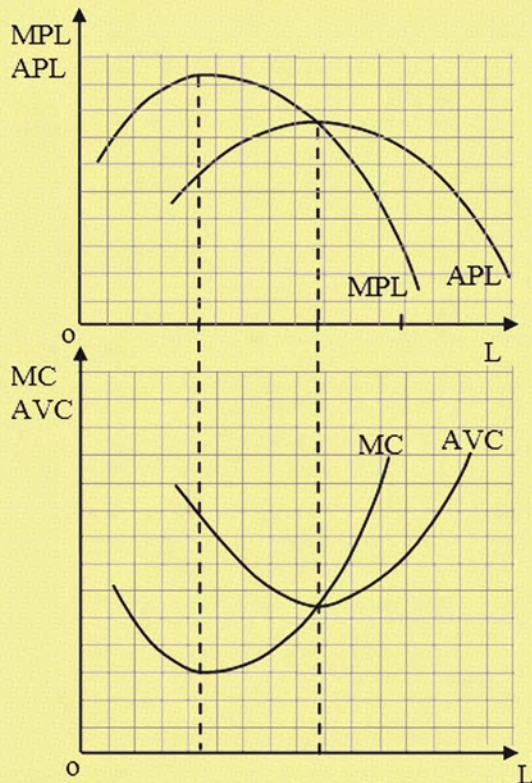

بھینہ یا بے اقتصادی

نصرالله خلیلی تیرتاشی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد نراق

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

پہنچے یا لفڑاں

نصرالله خلیلی تیرتاشی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد نراق

عنوان و نام پدیدآور : بهینه یابی اقتصادی (هجده درس در قلمرو اقتصاد خرد) / خلیلی تبرتاشی، نصرالله.

مشخصات نشر : کرج، انتشارات موجک، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری : ۲۸۱ ص؛ مصور، جدول، نمودار.

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۳۱-۹-۱ ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۳۱-۹-۱ ۱۷۰۰۰ ریال،

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

داداگاه : کتابنامه

موضوع : اقتصاد خرد

موضوع : اقتصاد

رده بندی کنگره : ۱۸۰/ف۲خ۲HB۱۳۹۳۷۶

رده بندی دیوبی : ۵۳۳۸

شماره کتابشناسی ملی : ۳۶۵۲۵۲۶

انتشارات موجک

مدیر مسئول : دکتر مجید رستمی

تلفن مرکز پخش : ۰۹۰۱۷۶۷۲۵۹۷۱ - ۰۹۰۱۷۶۶۱۲۵۹۷۱

Email : mojakpublication@yahoo.com

Web : www.mojak.ir

عنوان : بهینه یابی اقتصادی (هجده درس در قلمرو اقتصاد خرد)

تألیف : نصرالله خلیلی تبرتاشی

مشخصات ظاهری : ۲۸۱ صفحه، قطع وزیری

چاپ اول : زمستان ۱۳۹۳

تیراژ : ۱۰۰۰ جلد

قیمت : ۱۷۰۰۰۰ ریال

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۳۱-۹-۱

حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

امام علی در بازارهای کوفه دور می‌زد؛ سپس می‌فرمودند:

من الحرام و يبقى الاثم والعار
تفنى اللذائذ فمن نال صفوتها
لا خير في لذة من بعدها النار
تبقى عواقب سوء فـي مغبتهـا

«لذتـها و خوشـها مـيـگـذرـند و هـرـ كـسـ بهـ لـذـتـ حـراـمـ دـسـتـ يـازـدـ، گـناـهـ و نـنـگـ و عـوـاقـبـ بدـىـ»

برایش در پایان لذتـها باقـى مـيـمانـد و در لـذـتـیـ کـهـ آـتـشـ بهـ دـنـبـالـ آـورـدـ، خـیرـیـ نـیـسـتـ».^۱

---

۱. صدوق: امالی، ص ۴۹۷.

فهرست مطالب

۱۵	مقدمه
----	-------

بخش یکم: روش تحقیق در علم اقتصاد / ۱۷

۱۹	درس یکم: طرز شکل‌گیری نظریه‌های اقتصادی
۱۹	۱. مقدمه
۱۹	۲. روش‌های تحقیق در اقتصاد
۲۰	۲ - ۱. روش قیاسی
۲۲	۲ - ۲. روش استفرا
۲۲	۳. فایده‌ی شناخت پدیده‌های اقتصادی
۲۲	۴. چگونگی استفاده از شناخت پدیده‌ها و ارائه‌ی الگوی مطلوب در اقتصاد
۲۳	۵ - روش‌های تحلیل مسائل اقتصادی
۲۶	۶ اقتصاد اثباتی و اقتصاد دستوری
۲۸	آزمون درس یکم

بخش دوم: منحنی امکانات تولید / ۲۹

۳۱	درس دوم: تعریف، مفروضات و انواع منحنی امکانات تولید
----	---

۳۱	۱. مقدمه
۳۲	۲. تعریف منحنی امکانات تولید
۳۴	۳. مفروضات منحنی امکانات تولید
۳۶	۴. شیب منحنی امکانات تولید
۳۶	۵. منحنی امکانات تولید خطی با هزینه‌های ثابت
۳۸	۶. منحنی امکانات تولید مقرر با هزینه‌های فزاینده
۴۱	آزمون درس دوم

۴۳	درس سوم: تبیین چند مفهوم اقتصادی با استفاده از منحنی امکانات تولید
۴۳	۱. کارایی
۴۴	۲. بیکاری
۴۴	۳. رشد اقتصادی
۴۵	۴. انتخاب‌های کنونی و امکانات آینده
۴۷	۵. ترکیب بهینه‌ی تولید محصولات
۴۹	آزمون درس سوم

بخش سوم: نظریه‌ی تقاضا و عرضه / ۵۱

۵۳	درس چهارم: نظریه‌ی تقاضا
۵۳	۱. مقدمه
۵۴	۲. تعریف تقاضا
۵۴	۳. نظریه‌ی تقاضا
۵۶	۴. عوامل مؤثر بر تقاضا

۶۰	۵. جدول، منحنی و تابع تقاضای فرد
۶۵	۶. جدول، منحنی و تابع تقاضای بازار
۶۷	آزمون درس چهارم

۶۹	درس پنجم: نظریه‌ی عرضه
۶۹	۱. تعریف عرضه
۶۹	۲. نظریه‌ی عرضه
۷۰	۳. عوامل مؤثر بر عرضه
۷۳	۴. قانون عرضه و تقاضا
۷۳	۵. جدول، منحنی و تابع عرضه‌ی یک بنگاه
۷۶	۶. جدول، منحنی و تابع عرضه‌ی بازار
۷۷	آزمون درس پنجم

۷۹	درس ششم: سازوکار تعیین قیمت تعادلی در بازار
۷۹	۱. سازوکار تعیین قیمت تعادلی در بازار: روش نموداری
۸۲	۲. سازوکار تعیین قیمت تعادلی در بازار: روش جبری
۸۳	۳. اثر تغییرات عرضه و تقاضا بر تعادل
۸۶	آزمون درس ششم

۸۷	درس هفتم: کاربردهای نظریه‌ی تقاضا و عرضه
۸۷	۱. مقدمه
۸۷	۲. تعیین قیمت سقف
۸۹	۳. تعیین قیمت کف
۹۰	۴. بررسی وضع مالیات بر فروش در بازار رقابتی

۹۶.....	۵. تبیین مفهوم اضافه رفاه
۹۸.....	آزمون درس هفتم

بخش چهارم: کشش قیمتی تقاضا و عرضه / ۹۹

۱۰۱.....	درس هشتم: کشش قیمتی تقاضا
۱۰۱.....	۱. مقدمه
۱۰۲.....	۲. کشش قیمتی تقاضا و اندازه‌گیری آن
۱۰۶.....	۳. محاسبه کشش قیمتی تقاضا به روش هندسی
۱۰۷.....	۴. رابطه‌ی کشش با شیب
۱۰۹.....	۵. حالت‌های مختلف کشش قیمتی تقاضا
۱۱۰.....	۶. رابطه‌ی کشش قیمتی تقاضا با درآمد کل و نهایی عرضه‌کنندگان
۱۱۳.....	۷. عوامل مؤثر بر کشش قیمتی تقاضا
۱۱۶.....	۸. کاربردهای کشش قیمتی تقاضا
۱۱۸.....	۹. کشش قیمتی متقطع تقاضا
۱۲۰.....	آزمون درس هشتم

۱۲۳.....	درس نهم: کشش قیمتی عرضه
۱۲۳.....	۱. کشش قیمتی عرضه و اندازه‌گیری آن
۱۲۴.....	۲. محاسبه‌ی کشش قیمتی عرضه به روش هندسی
۱۲۵.....	۳. عوامل مؤثر بر کشش قیمتی عرضه
۱۲۸.....	آزمون درس نهم

بخش پنجم: اصول مصرف یا نظریه‌ی طرز رفتار مصرف‌کننده / ۱۲۹

درس دهم: نظریه‌ی تقاضای مصرف‌کننده: روش مطلوبیت	۱۳۱
۱. مقدمه	۱۳۱
۲. مطلوبیت کل و نهایی	۱۳۲
۳. تابع مطلوبیت	۱۳۳
۴. تعادل مصرف‌کننده: روش مطلوبیت نهایی	۱۳۶
۵. استخراج منحنی تقاضا با استفاده از مفهوم مطلوبیت نهایی	۱۳۹
آزمون درس دهم	۱۴۳
درس یازدهم: نظریه‌ی تقاضای مصرف‌کننده: روش منحنی‌های بی‌تفاوتی	۱۴۵
۱. مقدمه	۱۴۵
۲. مفهوم منحنی‌های بی‌تفاوتی	۱۴۵
۳. نرخ نهایی جانشینی	۱۴۸
۴. تغییر در مطلوبیت کل	۱۵۰
۵. منحنی بی‌تفاوتی کالاهای مکمل و جانشین	۱۵۳
۶. خط بودجه	۱۵۴
۷. تعادل مصرف‌کننده: روش نموداری و جبری	۱۵۵
۸. استخراج منحنی تقاضا با استفاده از منحنی‌های بی‌تفاوتی	۱۵۹
۹. منحنی قیمت - مصرف	۱۶۰
۱۰. منحنی درآمد - مصرف	۱۶۲
۱۱. منحنی انگل	۱۶۳
۱۲. کشش درآمدی تقاضا	۱۶۴

۱۳۰. اثر کل و تفکیک آن به اثر جانشینی و اثر درآمدی	۱۶۶
آزمون درس یازدهم	۱۶۹

بخش ششم: اصول و نظریه‌ی تولید / ۱۷۱

درس دوازدهم: تعادل تولیدکننده: روش تولید نهایی	۱۷۳
۱. مقدمه	۱۷۳
۲.تابع تولید	۱۷۴
۳. روش تولید	۱۷۵
۴. کوتاه‌مدت و بلند‌مدت	۱۷۵
۵. تولید با یک نهاده‌ی متغیر در کوتاه‌مدت	۱۷۷
۱-۱. تولید کل، متوسط و نهایی	۱۷۷
۱-۲. قانون بازدهی نزولی	۱۸۰
۱-۳. مراحل سه‌گانه‌ی تولید در مورد نیروی کار	۱۸۳
۱-۴. مرحله‌ی اقتصادی تولید	۱۸۴
۶. تعادل تولیدکننده: روش تولید نهایی	۱۸۵
آزمون درس دوازدهم	۱۸۸

درس سیزدهم: تعادل تولیدکننده: روش منحنی‌های تولید یکسان	۱۹۱
۱. منحنی تولید یکسان	۱۹۱
۲. نرخ نهایی جانشینی فنی	۱۹۳
۳. ویژگی‌های منحنی‌های تولید یکسان	۱۹۵
۴. خطوط مرزی با قسمت‌های قابل قبول منحنی‌های تولید یکسان	۱۹۶

۱۹۷	۵. منحنی تولید یکسان - دو مورد خاص
۱۹۸	۶. خطهای هزینه یکسان
۲۰۰	۷. تعادل تولیدکنندۀ
۲۰۲	۸. مسیر توسعه
۲۰۳	۹. اثر کل و تفکیک آن به اثر جانشینی و اثر تولیدی
۲۰۴	۱۰. بازده نسبت به مقیاس
۲۰۷	آزمون درس سیزدهم

بخش هفتم: هزینه‌های تولید / ۲۰۹

۲۱۱	درس چهاردهم: هزینه‌های تولید در کوتاه‌مدت
۲۱۱	۱. مقدمه
۲۱۱	۲. تعریف هزینه
۲۱۲	۳. هزینه‌های آشکار و ضمنی
۲۱۳	۴. انواع هزینه‌ی کل در کوتاه‌مدت
۲۱۳	۴-۱. هزینه‌ی ثابت کل
۲۱۴	۴-۲. هزینه‌ی متغیر کل
۲۱۵	۴-۳. هزینه‌ی کل
۲۱۵	۵. انواع هزینه‌ی متوسط در کوتاه‌مدت
۲۱۵	۵-۱. هزینه‌ی ثابت متوسط
۲۱۶	۵-۲. هزینه‌ی متغیر متوسط
۲۱۷	۵-۳. هزینه‌ی متوسط
۲۱۸	۶. هزینه‌ی نهایی در کوتاه‌مدت

۷. کاراترین میزان تولید	۲۲۳
آزمون در چهاردهم	۲۲۵
درس پانزدهم: هزینه‌های تولید در بلندمدت	
۱. مقدمه	۲۲۹
۲. هزینه‌ی کل بلندمدت	۲۲۹
۳. هزینه‌ی متوسط بلندمدت	۲۳۱
۴. هزینه‌ی نهایی در بلندمدت	۲۳۲
۵. صرفه‌جویی افزایش ظرفیت تولیدی	۲۳۳
۶. مضرات افزایش ظرفیت تولیدی	۲۳۵
۷. کاراترین ظرفیت تولیدی	۲۳۶
آزمون درس پانزدهم	۲۳۷

بخش هشتم: انواع بازار / ۲۳۹

درس شانزدهم: بازار رقابت کامل	۲۴۱
۱. مفهوم بازار	۲۴۱
۲. سازوکار بازار	۲۴۲
۳. سود اقتصادی و سود حسابداری	۲۴۵
۴. طبقه‌بندی بازارها	۲۴۶
۵. بازار رقابت کامل	۲۴۶
۶-۱. منحنی تقاضا در بازار رقابت کامل	۲۴۸
۶-۲. شرایط تولید بهینه در کوتاه‌مدت در بازار رقابت کامل	۲۵۰
۶-۳. سود و زیان بنگاه در کوتاه‌مدت: روش نموداری	۲۵۴

۲۵۶	۶-۴. استخراج منحنی عرضه‌ی کوتاه‌مدت بنگاه
۲۵۸	۶-۵. سود و زیان بنگاه در بلندمدت: روش نموداری
۲۵۹	۶-۶. حداکثر کردن سود: روش جبری
۲۶۲	آزمون درس شانزدهم

۲۶۵	درس هفدهم: بازار انحصار کامل
۲۶۵	۱. تعریف و شرایط بازار انحصار کامل
۲۶۷	۲. هزینه و درآمد در شرایط انحصاری
۲۶۷	۳. شرایط تولید بهینه در کوتاه‌مدت در بازار انحصار کامل
۲۶۸	۴. سود و زیان انحصارگر در کوتاه‌مدت: روش نموداری
۲۶۹	۵. تعادل بلندمدت در بازار انحصاری
۲۷۰	آزمون درس هفدهم

۲۷۱	درس هجدهم: بازار انحصار چند جانبی و بازار رقابت انحصاری
۲۷۱	۱. تعریف بازار انحصار چند جانبی فروش
۲۷۲	۲. منحنی تقاضا در بازار انحصار چند جانبی
۲۷۳	۳. کارتل و انواع آن
۲۷۴	۴. تعادل در بازار انحصار چند جانبی
۲۷۴	۵. تعریف بازار رقابت انحصاری
۲۷۵	۶. منحنی تقاضا در بازار رقابت انحصاری
۲۷۶	۷. بازار انحصار طبیعی یا صنایع با بازدهی صعودی نسبت به مقیاس
۲۷۹	آزمون درس هجدهم

۱۴- بهینه‌یابی اقتصادی

- ۲۸۱ ..... منابع و مأخذ
- ۲۸۱ ..... الف) منابع فارسی
- ۲۸۱ ..... ب) منابع لاتین

مقدمه

علم اقتصاد، به عنوان یکی از شاخه‌های دانش بشری، علاوه بر زمینه‌های فراوان تحقیق، کاربردهای زیادی در زندگی فردی و اجتماعی ما دارد. مطالعه‌ی این علم نه تنها برای محققان و علاقه‌مندان به رشته‌ی اقتصاد؛ بلکه برای سایر رشته‌ها نیز مفید است؛ زیرا اقتصاد به میزان زیادی بر زندگی همه‌ی مردم تأثیر می‌گذارد. شاید به همین دلیل است که به صورت درس رسمی در رشته‌های حقوق سیاسی، حقوق قضایی، مدیریت، علوم اجتماعی، حسابداری، صنایع و امثال آن، مرتب تدریس می‌شود و دانشجویان این رشته‌ها در کنار سایر دروس اصلی، بحث‌هایی از اقتصاد را به میزان چند واحد می‌گذارند و با تجزیه و تحلیل مسائل اقتصادی و کاربردهای آن در زندگی فردی و اجتماعی آشنا می‌شوند.

کتاب حاضر با توجه به ضرورت‌های رشته‌های مختلف و پوشاندن برخی از خلاصه‌های موجود، در

هشت بخش که در مجموع شامل هجده درس می‌باشد، تدوین شده است.
جهت آزمون دانشجویان، در پایان هر درس، تعدادی تمرین و سؤال توصیفی ذکر شده که پاسخ دادن دقیق به آنها، آنان را کمک می‌کنندتا بهتر بتوانند به هدف‌های یادگیری هر فصل دست یابند.
امیدوارم این کتاب برای اساتیدی که درس اقتصاد را برای دانشجویان تدریس می‌کنند، مفید واقع شود. بدینهی است، کتاب حاضر با وجود توجه کافی، کاستی‌های خاص خود را دارد؛ لذا از راهنمایی‌ها و نظرات همکاران محترم، دانشجویان و صاحب نظران که باعث اصلاح و پربار شدن کتاب در چاپ‌های بعدی خواهد شد، استقبال می‌کنیم.

در پایان از دکتر مجید رستمی که با جدیت و تلاش به چاپ کتاب مبادرت نمودند، صمیمانه تشکر می‌کنم.

نصرالله خلیلی تیرتاشی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد نراق

۱۳۹۳ - زمستان

ECONOMIC OPTIMIZATION

NASROLLAH KHALILI TIRTASHI

محور های اصلی کتاب

- روش تحقیق در علم اقتصاد
- منحنی امکانات تولید
- نظریه تقاضا و عرضه
- کشش قیمتی تقاضا و عرضه
- اصول معرفت
- اصول تولید
- هنریه های تولید
- انواع بازار

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۳۱-۹

ISBN: 978-600-93831-9-1